

SLOVENSKI **UČITELJ**

**Glasilo slovenskih krščanskih
učiteljskih in katehetskih društev.**

**Bogu srce
mladini ljubezen
domovju zvestobo**

Leto XVII. 1916. Štev. 12.

Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

Ob rakvi velikega monarha	249
Cesar Karel I.	250
Sožalna izjava „Slomškove zveze“	250
Molitev in previdnost božja. Profesor dr. Demžar	252
Skrb za mladino med vojsko in po vojski. Fr. Fabinc	255
Liturgika. — aa —	260
Zemljemerske naloge. — a —	263
Katehetski vestnik:	
Katehetsko gibanje	265
Katehetske beležke	267
Zgledi, uporabni pri katehezi	268
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	268
Raznoterosti	271
Slovstvo in glasba	272

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Cklistem odgovoren Ivan Rakovec.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XVII.

V Ljubljani, 15. decembra 1916.

Štev. 12.

Ob rakvi velikega monarha.

Bolestno obvestilo je donelo na ušesa zvestih avstrijskih podanikov v dneh po 21. novembru. Avstro-ogrski narodi objokujejo svojega mrtvega cesarja Franca Jožefa I. Brezsrčna usoda, ki je zahtevala v zadnjih dveh letih toliko in toliko žrtev, je segla zdaj še po življenju ljubljenege vladarja.

Izmed regentov vseh v vojsko zapletenih držav je stopil naš cesar Franc Jožef prvi pred sodni prestol svojega Gospoda in Boga. Njegove roke se ne drži krivda krvi, njegove vesti ne teži velikanska odgovornost: ne kot zatoženec, marveč kot tožnik je stopil pred božjega Sodnika.

Skoraj sedem desetletij se je trudil pokojni avstrijski ljubljeneček, da bi svojim narodom trajno ohranil srečo miru. Toda julija 1914 je bil prisiljen izročiti čast, varnost in obstoj avstrijske države orožju zveste armade. Še nikdar se sijaj naših deželâ ni pokazal pred vsem svetom v taki veličini, kakor v letih svetovne vojske; kajti Avstrija je kljub narodni raznovrstnosti vstala kot en narod bratov, ki sedaj potrta objokuje svojega očeta.

Častitljiva je bila zlasti tudi osebnost pokojnega vladarja. Njegovo globoko krščansko-katoliško mišljenje, njegova prirojena habsburška pobožnost, njegovi trajno-srčni odnošaji do poglavarja sv. Cerkve — so bili zanj vsekdar značilni. Ni manjkalo mrkljih dni v njegovem dolgem življenju, niso mu bili prizanešeni hudi udarci grenke usode, a v takih trenutkih je iskal rajni cesar utehe in tolažbe v tihi molitvi pred svojim evharističnim Gospodom in Zveličarjem.

Slovensko učiteljstvo se zaveda, da je z imenom pokojnega vladarja združeno odlično poglavje zgodovine avstrijskega šolstva, ki govori o razvoju šol in šolskega pouka na trdni in trajni versko-nravni podlagi.

In sedaj počiva dobri cesar prost vseh skrbi in težke službe. S tisoči in tisoči junaških sinov, ki so v njegovi službi žrtvovali življenje, je sedaj našel večni pokoj. Junak z junaki — počivaj v miru!

Cesar Karel I.

Ob mrtvaškem odru Franca Jožefa I. smo pa že pozdravili novega, mladeniškočilega, zalega in ljubeznivega vladarja Karla. Prepričani smo, da je v duhu in po želji pokojnega cesarja, če prenesemo vso ljubezen in zvestobo, ki smo jo gojili doslej do njega, na novega, mladega naslednika — Karla in na njegovo res plemenito soprogo cesarico Cito. Država ima zopet svojega kneza, avstro-ogrski narodi pozdravljajo in se klanjajo novemu vladarju.

Cesar Karel I. je zasedel prestol kot vladar po milosti božji, kot monarh, ki se zaveda, da »non est potestas nisi a Deo«. (Rimlj. 13, 1.) Sreča in blaginja narodov je zagotovljena le v osebi gospodarja, ki sprejema svojo čast in dostojanstvo od božje milosti. Naša ljubezen, zvestoba krščanskega učiteljstva mu je zagotovljena, na nas novi cesar lahko računni vselej in povsod.

V polni moči, odičen s plemenitimi vladarskimi vrlinami in odličnimi darovi stopa cesar Karel na častitljivi vladarski sedež. »Ko kličem in prosim blagoslova z nebes zase, za svojo hišo in na ljubljene narode, obljubljam obenem Vsemogočnemu, da bom dobrino, podedovano od svojih očetov, zvesto upravljal.« — Tako je zaključil novi cesar prvi svoj manifest. Kar cesar narodom in svoji državi želi — je najboljšo; kar mu darujemo mi — je polna mera vdanosti in ljubezni. Avstrijski knez in avstrijski narodi so sklenili novo srčno zvezo. Naj ljubi Bog to zvezo zapečati in obogatiti s prebogatimi blagoslovi! Z enako navdušenostjo pozdravljamo tudi nadvse dobro in ljubeznivo avstrijsko mater in cesarico Cito. Podvojeno je naše veselje, ker smo dobili res plemenito in junaško cesarico: zvesto katoličanko, vzorno ženo, blago mater vsem narodom, sočutno pomočnico ubogim. Živela avstrijska cesarska dvojica!

Sožalna izjava „Slomškove zveze“.

Zastopstvo naše zveze (vodja Adolf Sadar, naduč. J. Jeglič in mestna učiteljica M. Šerc) se je podalo k deželnemu predsedniku grofu Attemsju ter mu podalo naslednjo izjavo:

Preblagorodni gospod deželni predsednik!

Visokorodni gospod grof!

Globoko potrto stoji slovensko krščansko-misleče učiteljstvo, zbrano v »Slomškovi zvezi«, ob mrtvaškem odru našega preljubega cesarja in deželnega očeta, Nj. Veličanstva Franca Jožefa I., ki je z modro roko in očetovsko ljubeznijo skoraj sedem desetletij vodil usodo našega cesarstva in naše dežele. V najgloblji žalosti se hvaležno spominja Njega, ki je s tako vnemo skrbel za razvoj šolstva, blagor učiteljstva ter izobrazbo in omiko podložnih mu narodov. Božja previdnost ga je poklicala k sebi, a njegova dela so ostala in bodo donašala še poznim rodovom obilo plemenitih sadov.

Najvažnejše delo za povzdigo šolstva, ki se je izvršilo pod Njegovo modro vlado, je gotovo državni šolski zakon z dne 14. maja 1869, ki določa splošno šolsko dolžnost. Na temelju tega zakona so se gradile in se še grade šole po vseh krajih širne Avstrije, da danes ni skoro gorske vasice brez »hrama modric«. Omenjeni zakon je pripomogel, da stoji naš slovenski narod danes na tako visoki stopinji omike in da je tako zelo napredoval na kulturnem in gospodarskem polju.

Posebno važna je pa za nas prva točka državnega šolskega zakona z dne 2. maja 1883, ki velevala, da je treba otroke versko-nravno vzgajati, kar je tudi prva in glavna naloga naše »Slomškove zveze« in v njej zbrane učiteljstva. Tej šoli in taki vzgoji se imamo predvsem zahvaliti, da naši sovražniki, — ki so zgornje načelo črtali iz svojega programa, — navzlic velikanski premoči naše slavne armade ne morejo premagati in ne uničiti naše mile domovine. Iz takih šol so izšli oni hrabri junaki, ki na bojnih poljanah z nepopisno navdušenostjo in železno vztrajnostjo odbijajo vse sovražne napade, in oni tihi junaki, ki doma mirno in vdano prenašajo nepopisno gorje, ki ga jim zada vojska. — V prekipeči hvaležnosti zbira krščansko-misleče učiteljstvo ob smrti našega premilega vladarja dobro slovensko mladino in pošilja goreče prošnje za večni blagor ljubljene očeta Avstrije.

Prosimo Vas, preblagorodni gospod deželni predsednik, da blagovolite ta najspoštlivejši izraz naše najgloblje in najsrčneje žalosti sporočiti na Najvišje mesto.

Obenem pa pozdravlja naša organizacija v najiskrenejši spoštljivosti Njega Veličanstvo cesarja Karla I., ki je po božji milosti poklican sedaj voditi usodo starodavnega cesarstva in naše ljubljene domovine, in Vas prosi, visokorodni gospod grof, da blagovolite prisego naše nezlomljive zvestobe in najpokornejše vdanosti položiti na stopnice Najvišjega prestola.

Vsemogočni nakloni našemu milemu vladarju v najobilnejši meri svojo milost, svojo pomoč in blagoslov, da bo v duhu Svojega slavnega prednika modro vodil vdane mu avstrijske narode! Naj bi že skoro dočakal oni srečni trenutek, ko bo strto sovražnikovo orožje ter premagane vse njegove nakane, da zavlada kot knez miru nad mogočnejšo Avstrijo!

Slovensko krščansko-misleče učiteljstvo pa hoče v iskreni in trajni zvestobi zastaviti vse svoje moči v šoli in zunaj nje v to, da bo vzgajalo mladino in ljudstvo v verskem in narodnem duhu ter največji ljubezni do ožje in širše domovine in najgloblji vdanosti in pokorščini do našega presvetlega cesarja Karla I. Tem potom bomo dosegli, da bo naš narod prejkoslej goreče molil in navdušeno pel:

Bog ohrani, Bog obvari
nam cesarja, Avstrijo!

Molitev in previdnost božja.

(Predaval pri katehetskem sestanku 8. novembra 1916 prof. dr. J. Demšar.)

Pomisleki, ki zlasti zdaj v vojnem času glede molitve silijo na površje, kljubovalnost, s katero se ljudje odpovedujejo molitvi, ker se jim zdi, da je bilo njihovo zaupanje do Boga prevarano, dvomi celo o bivanju božjem morajo v nas zbuditi misel, da je med verniki mnogo napačnih pojmov o božji previdnosti, o učinkih molitve in o pomenu trpljenja. Da proti takim pojmom dosežemo nekaj zunanjih uspehov, nam ne more biti dovolj. Kolikrat slišimo reči: »Le v voljo božjo se vdaj! Naj bo v božjem imenu!« Pa kako različnega pomena so lahko take besede! Mnogokrat so res izraz velikodušnega, Bogu vdanega mišljenja, neredkokrat pa lahko sklepamo iz njih le na površno lahkomiselnost, včasih imajo podobne besede na sebi celo znak bogokletne posmehljivosti. S tem, da navadimo otroka zaupanja, ki se kaže le v besedah, ga še ne pripravimo na težke trenutke, ki so resna preizkušnja naše vernosti.

Težka so vprašanja, ki se tičejo nauka o previdnosti božji; pretežka celo za človeka z bistrim razumom in bogato življensko izkušnjo; tem večje morajo biti težave, ako s takimi vprašanji stopimo pred nerazvitega in neizkušenega otroka. Vendar četudi človek ne razume vselej, čemu je zlo, »naravne in razodete resnice o božji previdnosti ne more zavreči brez krivde«. (Pečjak, Verouk. II.) Med najvažnejše katehetove naloge v našem času spada temeljit pouk o resnicah, ki se tičejo božje previdnosti in uspeha naše molitve. Globok mora biti tak pouk, prav v duhu sv. Cerkve, ker le s takim popolnim a pravilnim in temeljitim poukom moremo otroka pripraviti na trpljenje, ki ga čaka v življenju. Poglejmo nekatere stvari, ki pridejo glede omenjenih resnic v poštev in ki zaslužijo našo pozornost pri vsem našem katehetskem delovanju!

Previdnosti nam je treba, ko za nauk o uspehu molitve odbiramo z g l e d e. Koliko vojakov je že prineslo iz strelskih jarkov nanovo poživiljeno vero, ker so prepričani, da jim je molitev rešila življenje. Vojska bo z zgledi obogatila tudi katehetsko slovstvo. Zgledi, ki kažejo na zemeljske dobrine kot na plačilo molitve, imajo mnogo dobrega na sebi. Nazorni so, otroškemu umevanju dostopni, zanimivi, vendar ako se prepogostokrat in brez primernih opazk sklicujemo nanje, povzročijo lahko napake v verskem mišljenju; pospešujejo mnenje, da so z e m e l j s k e dobrine najvažnejše, kar imamo pričakovati za dobro molitev, da nam je Bog časne dobrine brezpogojno obljubil in da je naša molitev neuslišana, ako se nam naše zemeljske želje niso popolnoma izpolnile.

Primeren zgled za pojasnitev vprašanja, kaj nam molitev pridobiva, je objavil list »Christlich-pädagogische Blätter« v 7. številki lanskega letnika. Neka mati je dobila obvestilo, da je njen sin v vojski padel. Ona je pa toliko molila zanj, odkar je odšel v vojake; pri odhodu od doma mu je dala svetinjico Matere božje in trdno je bila prepričana, da ga bo Marija varovala. Vse njeno zaupanje se ji je zdelo zdaj prevarano in opustila je popolnoma vsako molitev. Čez nekaj časa dobi pismo od vojnega kurata.

»Ko sem po končanem boju iskal ranjencev,« piše duhovnik, »sem prišel tudi do Vašega sina. Ležal je nepremično in že sem hotel mimo njega, ko mi zbudi pozornost svetinjšica, ki se zasveti na njegovih prsih. Sklonem se k njemu, še je dihal; podelim mu sv. olje; med maziljenjem odpre oči in se nasmehne, potem mirno izdihne v mojem naročju.« Mati je bila po prejemu tega pisma vsa potolažena; prepričana je bila, da ni zastonj priporočala sina Materi božji, ki je naklonila mladeniču tolažbo v poslednjih trenutkih in največjo srečo, blaženo smrt.

Taki zgledi morajo dati človeku prepričanje, da molitev nikoli ni izgubljena, ako je le dobra. Vselej ne dobimo tega, česar prosimo. Ne bojmo se že otrokom to izrecno povedati. Pamet nam pravi, da vsaka naša prošnja za pomoč v zemeljskih stvareh ne more biti uslišana. Narava n. pr. zahteva, da ljudje umirajo; vsaka prošnja za ozdravljenje, za rešitev iz smrtne nevarnosti torej ne more imeti uspeha. Ni pa še zaradi tega dobra molitev zastonj. Kolikrat tudi tega, česar prosimo, ne dosežemo n a r a v n o s t; dobimo pa po molitvi moč, da prenesemo bridkost, ki nas je zadela, in si nesrečo obrnemo, ako že ne v izboljšanje zemeljskih razmer, pa tem bolj gotovo na večno korist.

Najlepši zgled za to, kaj po molitvi dosežemo, je Jezusova molitev na Oljski gori: »Oče, ako je mogoče, naj gre ta kelih od mene.« Po božjem načrtu to ni bilo mogoče; Oče zaradi Jezusove molitve načrta našega odrešenja ne izpremeni; in vendar kako lepo je bila uslišana Odrešenikova molitev! Po molitvi Gospod pokrepčan vstane; mirno, brez omahovanja gre svojemu trpljenju nasproti. Opozarjamo zopet in zopet na ta zgled Gospodove molitve, ki nam tako jasno kaže, kako malenkosten je človek, ki za vsako svojo molitvico pričakuje čudežev, ki naj bi mu pomagali preko vseh težav življenja. Ne učimo, da bi kdo pričakoval od Boga kaj drugega kot to, kar nam je obljubil. Kot plačilo za zasluge po vrednosti je pa Bog obljubil le pomnožitev posvečujoče milosti, večno slavo in njeno povečanje; časnih dobrot ne moremo v pravem pomenu zaslužiti, ampak jih le izprositi ali pridobiti z dobrimi deli kot zaslugami neke primernosti. (Pečjak, Verouk. II.) Kdor se čuti prevaranega, ker mu Bog ni izpolnil vseh njegovih zemeljskih želja, pokaže s tem le, da njegova vera ni v soglasju s cerkvenim naukom, ampak da si je svojo vero po svoje prikrojil; ne more se opravičeno pritoževati nad Bogom in njegovo Cerkvijo; da se čuti prevaranega, temu je krivo le njegovo napačno mnenje o uspehih molitve.

Cerkveni očetje pri nauku o božji previdnosti posebno radi poudarjajo, da se človek že zaradi tega ne sme pritoževati nad božjimi deli, k e r j i h n e r a z u m e. »Ako stopi neizkušen človek v delavnico kakega mojstra,« pravi sv. Avguštin, »vidi ondi mnogo orodja, čigar namena ne pozna in če je zelo nespameten, ga ima za odveč. Tako nespametni so ljudje, da se pri umetniku človeku ne upajo grajati, ako česa ne poznajo; na svetu pa, čigar stvarnik in oskrbnik je Bog, se drznejo grajati mnogo stvari, katerih namena ne vidijo.« (Pečjak, Verouk. II.) Morda je ena izmed najpotrebnejših in najhvaležnejših stvari pri pouku o božji previd-

nosti, da svoje učence pripravimo do zavesti, kako malo smo opravičeni presoјati božja dela, ker je božja modrost visoko nad človeškim umom. Težko, da bi se nam posrečilo, razložiti vse pojave javnega in zasebnega življenja tako, da bi jih spravili v soglasje z modrostjo božjo; saj po pravici vprašuje knjiga Modrosti: »Kdo izmed ljudi more vedeti božji sklep ali kdo si more misliti, kaj Bog hoče?« (9, 13.) Ne ravnamo pravično in ne modro, ako smo hitro pripravljeni, v vsaki zemeljski nesreči, n. pr. v vsaki nagli smrti videti kazen božjo. Kdo si more misliti, kaj Bog hoče? Podobnih prenagljenih sodb se mora verouk v šoli ogibati; sicer prav lahko le svoje misli in želje podtikamo namenom božjim; varneje hodimo, ako malokdaj sodimo, pa zato tem večkrat mladino opozarjamo na to, kako težko nam je spoznati pota božje previdnosti, kako krivične ali vsaj kratkovidne so zaradi tega lahko naše sodbe o delih večne modrosti. Saj niti načrtov velikih vojskovodij iz njihovih posameznih del ne moremo spoznati; koliko manj more biti našemu slabotnemu razumu jasen načrt božjega vladanja.

Za utrditev zaupanja v božjo previdnost mnogo naredi katehet, ki pridno uporablja z g l e d e, iz katerih učenci spoznajo, kako kratkovidno ravna, kdor presoja življenje le po trenutnih uspehih in neuspehih. Kolikrat je bila že navidezna nesreča začetek sreče in narobe! Tudi iz sedanje vojske bi dobili za to dosti primernih zgledov. Kako pobite smo se čutili n. pr. po padcu Przemysla meseca marca lanskega leta! Med prijatelji in sovražniki je šel glas, da Avstrija tega udarca ne bo prebolela. Italijane je padec naše trdnjave tako ojunačil, da so ravno takrat z vso silo pritiskali na Avstrijo s svojimi zahtevami. Dva meseca pozneje so vojaški kritiki pisali, da je bil padec Przemysla sreča za Avstrijo. Rusi so vse svoje sile vrgli v Karpate, kjer so tako oslabeledi, da se v Galiciji niso mogli več vzdržati. Ali je kak dogodek naša sreča ali nesreča, je pogostokrat težko dokazati in v tako razmišljanje se ni varno spuščati v šoli, kjer bi se naše razmotrivanje moglo napačno umeti; lahko pa je dobiti v javnem in zasebnem življenju jasnih dokazov za to, da nespametno ravnamo, ako presoјamo življenje po trenutnih neuspehih in da nismo opravičeni na podlagi takih neuspehov pritoževati se nad božjo previdnostjo.

Kjer se nam nudi prilika, poudarjamo tudi načelo, ki ga tolikrat izražajo cerkveni pisatelji v svojih spisih: »Moli tako zaupno, kot bi bilo pri tvojem delu vse odvisno od Boga, in delaj sam tako vztrajno, kot da je vse odvisno od tvojega dela.« Za prave nazore o pomenu molitve in o pomoči, s katero Bog spremlja naše delo, je omenjeno načelo velike važnosti, izraženo je to načelo deloma tudi v besedah apostolovih: »Njim, ki Boga ljubijo, vse k dobremu pomaга.« (Rim. 8, 28.)

Naravoslovec Haeckel je lansko leto osrečil svet z novim delom, ki kaže krščanstvo kot umsko popolnoma premaгano; med drugim trdi, da se že v molitvi kaže smešnost vere, ker vsi narodi prosijo istega Boga zmage. (»Čas« 1916, 5.) Po pravici dvomimo, da bi učenjak res ne mogel razrešiti težav, ki mu jih dela molitev vseh narodov. Za to pač ni treba posebnega veleuma; treba je le moliti v duhu, ki nas ga uči sv. Cer-

kev, in navidezne težave izginejo. Ali je n. pr. v molitvi, sestavljeni od sv. očeta Benedikta XV. za čas vojske, le eno mesto, ki bi moglo skupno molitev vseh narodov osmešiti? — Ako pa omenjeni pomislek res kje napravlja težave, bi ga prav lahko razrešili s primernim pojasnilom. Otroci ene družine se sovražijo med seboj; vsi pa imajo zaupanje do očeta; vsi prosijo očeta pomoči. Ali je v tem kaka nezmisel? Ali ne more oče pomagati vsem? Ali ni najlepši konec sovraštva, ako pripravi oče otroke do tega, da se razžaljenemu popravi krivica, ta pa da bratom odpusti in se vsi zopet začutijo kot bratje. Svojih maščevalnih želja bratje res niso uresničili, njihovo zaupanje do očeta pa le ni bilo osramočeno; prošnja je bila najlepše uslišana. S takimi prošnjami do skupnega Očeta v nebesih se nikomur ni treba osmešiti, kdor se smeši, je sam kriv, ne krščanstvo, ki nas uči pametne molitve.

Konečno ves nauk o božji previdnosti in o uspehu naše molitve obvisi v zraku, ako ne navadimo otroka, da ima pred očmi v e č n i n a m e n svojega življenja. Naj še tako poudarjamo pomen, ki ga ima vera tudi za zemeljsko življenje, glavna stvar ostane vendar nauk sv. Pavla: »Nimamo tukaj stalnega domovanja, ampak večnemu bivališču gremo nasproti.«

Ako hočemo utrditi otroka v zaupanju do Boga in ga pripraviti na bridkosti, ki ga čakajo v življenju, skrbimo z vso vestnostjo, da mu nauk o božji previdnosti in o molitvi pravočasno podamo ne po kratkovidnih željah človeškega srca, marveč natančno v duhu sv. Cerkve.

Skrb za mladino med vojsko in po vojski.

V katerem oziru utegne vojska škodovati šolski mladini in kako bo skušala to škodo v pedagoškem in didaktičnem oziru že sedaj, zlasti pa po vojski popraviti.¹

Fr. Fabinc.

Vojska vidno izpreminja življenske vrednote. Od nemškega filozofa izvira pojem »Umwertung aller Werte«, ki zelo dobro označuje našo dobo. Posebno vzgojitelju se stavijo z nujno silo vprašanja o izpremehi teh vrednot, njihovih posledicah, novih potrebah in zahtevah. Izpremenilo se je zunanje življenje, ves milijé učenca, kar ne more ostati brez močnega in trajnega vpliva na njegovo notranje življenje. Boj za življenski obstanek se je predručal, saj mora že desetleten deček ali dvanajstletna deklica loviti po prodajalnah kosček kruha ali drugih življenskih potrebščin za drag denar. Ali naj ostane to brez vpliva na dušo učenca? Iz družinskega kroga je odšel oče, poglavar družine, poslovil se je brat, ker ju je klicala domovina. Vodstvo družine je prevzela mati, kateri morda pomaga hči. Kako naj gre to brez vpliva preko šoloobveznih, nedoletnih otrok? Kako naj deluje ves ta novi okoliš v slučaju, če omahne materi trdna roka vzgojiteljice? Jasno dovolj, da prihajajo otroci v šolo večinoma že z dru-

¹ Referat za c. kr. mestni šolski svet v Ljubljani.

gimi vplivi in iz drugačnega okoliša. Nehote se izpreminja njihovo zunanje in notranje življenje. Vzroka zadosti, da že vsled tega mislimo na nova sredstva in pota ter na način, kako je prilagoditi naša dosedanja vzgojna sredstva temu novemu življenju, kje pričeti in kakšne cilje si zastaviti. Težko bi bilo izvršiti to delo tudi z najboljšimi močmi in če bi imeli vsakdanji stik s svojimi učenci; neprimerno težje ali komaj izvršljivo pa je delo v razmerah, ko vidi učitelj svojega učenca le nekaj ur na teden in je duševni stik med gojencem in učiteljem veliko premajhen, da bi mogel biti uspeh zadovoljiv. Predvsem je treba tu poudariti, da je šola med mnogimi vzgojnimi činitelji le en faktor, ki more vplivati na mladino, in v sedanjih razmerah tisti, ki ima najmanj vpliva. Streljali bi daleč preko cilja, če bi zahtevali danes od šole, da naj izvrši delo, ki ga zmore v normalnih razmerah le združena moč družine, države, Cerkve, šole in še drugih vzgojnih imponderabilij. Če bi se postavili na to stališče, potem nam je razočaranje že vnaprej zagotovljeno, ker bi se lotili dela, ki ne spada v območje šolovzgojnega vpliva. Prav je tedaj, če si jasno predočimo, koliko moremo kot en vzgojni činitelj pomagati pri vodstvu naše mladine, naše bodočnosti na potu navzgor, k stavbi pomlajene domovine, mlade in nove Avstrije.

Vse naše vzgojno delo bi preciziral v dveh točkah:

1. notranja vzgoja;
2. zunanja vzgoja naše mladine.

Razpredelba je postranska stvar in glavno je misel, ki jo hočem s tem označiti. Z notranjo vzgojo se obračamo na notranjost učenca, na njegovo voljo, na vse njegovo mišljenje in čuvstvovanje. Pod zunanjo vzgojo pa mislim bolj zunanjega človeka ter zunanja ali, nazorno povedano, mehanična sredstva, ki naj prisilijo mladino k temu ali onemu koraku, oziroma ji zabranijo ta ali oni prestop in pogrešek. Razume se, da meja med obema vzgojnima načinoma ni premočrtna ter se na mnogih krajih deloma, včasih pa tudi popolnoma krijeta. Važnejši del vzgoje je prvi ter tudi vplivnejši in trajnejši ali recimo solidnejši. Pri tej priliki se mi zdi umestno opozoriti na značilno delovanje novega deželnege šolskega nadzornika dr. M. Opeke, ki je pri svojem nastopnem nadzorovanju ljubljanskih šol in osobito pri svojih predavanjih za starše nekako programatično pokazal na to notranjo stran vzgoje s svojim temeljnim rekom: »Moli in delaj!« Ko bi bil v to poklican, bi g. nadzorniku iskreno čestital, da je prišel enkrat z mislijo, z idejo k vzgojnemu poslu in ne morebiti s klicaji in pikami. Ora et labora! Verska poglobitev notranjosti učenca bo najuspešnejša okrepitev njegove volje. Vzgoja njegove notranjosti in dejansko izvrševanje vere je najpopolnejša npravnost. Je to prvo in najboljšo sredstvo v današnji resni dobi. Valovi sedanjega časa pljuskajo siloviteje kakor le kdaj, zato pa mora biti temelj stavbe, ki jo stavi vzgojitelj, iz granita in betona, da se ob njej zdrobi vsa silovitost sedanje življenske brezobzirnosti. Samo en izrek naj zapišem iz že omenjenega predavanja najvišjega šolnika v deželi, izrek, ki mi takorekoč zveni v ušesih in se mi zdi kakor bi bil izklesan za nas učitelje: Vsaka učna ura je ura dela. Vzgoja mladine k delu! To je ves učiteljev program za vojni čas, program bodočnosti. Zakaj

je postal popularen monakovski šolnik Kerschensteiner, zakaj znamenit pedagog Foerster? Povedala sta to, kar je izraženo v navedenem stavku, ter pokazala, kako je to izvršiti. Saj je delal vendar tudi učitelj pretekle in polpretekle dobe, delali smo vsi, ki smo izrastle iz te pred našimi očmi umirajoče dobe. Pa vendar se je nekaj važnega, nekaj bistvenega izpremenilo! Premaknil se je in premakniti se je moral cilj našega šolskega napora. Kar je bilo včeraj sredstvo, to je postalo danes cilj, in kar je bilo včeraj cilj, to je danes le sredstvo. Služili smo le intelektu, samo učili smo in vse učiteljevanje je veljalo le intelektualnemu uspehu, zunanjemu efektu. To mora biti sredstvo in cilj postani: delo. Ko zapoje šolski zvonec, pričnimo z delom, in ko zopet zadoni, prenehajmo z delom. Učitelj bodočih dni se mora vprašati zjutraj: Kaj bomo danes v šoli delali in ne kaj se bomo učili? Delavnost mladine postani — poslužim naj se didaktične terminologije — materijalna in učenje formalna stran pouka. Učitelj, ki izraste iz vojne dobe, bo učil mlade generacije dela in zopet dela in ta mladina pride iz šole tudi polna znanja.

Proslavljeni francoski romanopisec Zola, ateist in materijalist po duhu, je napisal zadnjo dobo svojega življenja veliko trilogijo. Dovršil je samo dva dela. Prvi del se imenuje »Delo«. To je nekaka moderna himna o blagoslovu dela in zanimiva zato, ker se v tej točki kaže edinost s katoliškim pedagogom. Zato se mi zdi prva in fundamentalna točka, ki naj je najtehtnejši odgovor naslovu te razprave in ki kulminira v zahtevi, da obrnemo svoj glavno skrb notranjosti mladine. Kolikor bolj se rahljajo zunanje vezi družbe, kolikor bolj se inficira ozračje naše mladine, tem intenzivnejše mora postati naše delo na učenčevi notranjosti. Samo zunanje odredbe, prepovedi in ukrepi ne bodo rešili naših otrok. Od zunaj na znotraj ne smemo zidati, ampak od znotraj na ven in od spodaj navzgor. Verno, dejansko verno in delavno mladino moramo dobiti in temu namenu mora veljati naše bodoče delo. Kadar si vzgajimo notranje čvrsto generacijo, potem šele zaležejo sredstva, ki sem jih v drugi glavni točki označil kot zunanjo vzgojo. V sledečem hočem opozoriti na nekatere tozadevne momente. Pri vsem pa moramo imeti vedno pred očmi, da dosežemo dovoljen uspeh le tedaj, če nas bodo podpirali vsi vzgojni činitelji, ker v nasprotnem slučaju bo naše delo iluzorično, brez vidnega uspeha.

Katera sredstva naj tedaj uporablja šola potem, ko si je postavila trden fundament na zgoraj označeni način, da omeji med vojsko ali pa vsaj po vojski posledice, ki demoralizirajo našo mladino? Kajenje, alkohol in kinematograf so tri točke, ki so stabilno na dnevnem redu naših krajnih učiteljskih konferenc in je zato nepotrebno, da bi razpravljali o njih. Menda nima naša država več učitelja, ki bi se ne boril z vsemi vzgojnimi sredstvi proti temu zlu. Kako se državne, vojaške in policijske oblasti borijo proti kajenju itd. z oblastvenimi prepovedmi, ki se nanašajo osobito na mladino do 18. leta, o tem poročajo dnevni in pedagoški listi ter so o potrebi takih prepovedi prepričani vsi vzgojitelji in skoraj gotovo tudi

vse oblasti. Če se kje ne vrši vse kakor bi bilo želeti, ni temu krivo toliko pomanjkanje dobre volje, marveč razne težkoče, ki se vrivajo oblastem pri izvrševanju tozadevnih odredb. Svoje mnenje o takih prepovedih pa najbolje označim z izpovedjo tistega profesorja, ki je rekel, da ni nikdar v svojem življenju, prej in ne slej, kadil kot takrat, ko se je kajenje v gimnaziji najbolj prepovedovalo. To prav dobro osvetljuje moč prepovedi v negativnem zmislu ter tudi dokazuje, kako majhno in neznamno delo je doseženo s prepovedjo.

Važnejše in uspešnejše pa se mi zdi vzgojno delo tiste šole in tiste šolske oblasti, ki skuša že v kali zadušiti vsak prestopok s tem, da pelje gojenca na ravno cesto, kjer sploh ne najde prilike, da bi zašel na stransko pot. Če kdaj, potem nas mora vojni čas, doba razpadanja vzornega družinskega življenja, voditi k misli, kako čuvati našo mladino, da sploh ne pride do prestopkov, da niti ne bo mislila na kajenje, kinematograf in brezdelno poulično pohajkovanje. Mladost je življenje, mladost je veselost in če nima vodnika, potem je le naravno, da si poišče vsega sama in vodniki-zapeljivci se ji vsilijo. Ali ni tu točka, kjer mora šola začeti ter zastaviti svoje sile? Šola mora postati voditelj šoloobvezne mladine tudi v izvenšolskih urah. Šola voditelj mladine! Vzamem naj samo naše ljubljanske razmere. Kako idealno lepo bi se dalo vse izvesti v naši beli Ljubljani. Samo nekoliko dobre volje od strani merodajnih faktorjev bi bilo treba in stvar bi morala iti. S šolskim zvoncec se običajno konča delo učiteljevo, ko bi se dejansko moralo šele pričeti. Kje pa se učijo naši otroci zapravljati denar, preklinjati, kaditi in še hujšega? Ob cestnih vogalih in po skritih tratah pod vodstvom najslabših elementov razreda. To preprečiti — bi moralo učiteljstvo, ki je poklican voditelj mladine po poti poštenosti. Šoloobvezna mladina, ki nima dela in je brez pravega nadzorstva, naj se zbira na igrališčih pod vodstvom učiteljstva, a pogoj je, da javni faktorji skrbijo za primerne prostore. Skupni izleti pozimi in poleti, koliko prilike za intimnejši stik učitelja in učenca! Korist bo imela 1. mladina sama, 2. družina in 3. država in Cerkev. Otroci mora iz rok staršev v roke učitelja in zopet nazaj. Drugih pouličnih voditeljev in posredovalcev ne sme biti. In kinematograf! Ali se ga bomo ubranili s prepovedjo? Iluzija! Nikdar! Kolo časa se vrti naprej in šola ga ne bo zasukala nazaj, pa ga tudi ne more in noče. Prilagodimo se novim časovnim razmeram in šola naj prevzame vodstvo mladine tudi v tem oziru. Zakaj pa imamo recimo v Ljubljani »Mestni dom« in morda še kako drugo dvorano? Tedensko skioptično ali celo kinematografično predstavo za naše učence, ali bi se to res ne dalo izvršiti? In če bi po predstavi pridejal vnet učitelj humoristično predstavo »Kasperla«, kako hvaležna bi bila mladina za urico brezskrbnega, nedolžnega veselja! Saj vendar vemo, da veselega človeka ima Bog rad in tudi ljudje. V poštenem veselju vzgojena mladina bo tudi zdrava na duši in telesu. In skupni izleti, skupne šolske prireditve ali kaj podobnega! Nešteto sredstev, da popeljemo našo mladino iz blatnih stranskih potov na lepo ravno cesto, ki pelje navzgor k solncu in nebu ...

V naše šole mora zopet rokotvorni pouk v prostih urah. Koliko dečkov, ki sedaj brezdelno pohajkujejo po ulicah ali pa zasledujejo, kje bi se dobilo kaj za zobe, bi rado hodilo k takim uram. Kolike vrednosti bi bila že ljubezen do dela, ki bi jo vcepili mladini z izvrševanjem dela samega, če se niti ne oziramo na utilitaristično stran tega pouka.

Druga glavna zahteva bi se tedaj glasila: S prepovedmi raznih deliktov in slabih razvad pri šoloobvezni mladini ne bomo dosegli trajnih uspehov. Treba je, da prevzame učiteljstvo v zvezi z vsemi vzgojnimi činitelji vodstvo šolske mladine v izvenšolskem času ter jo primerno zaposli. S tem bodo eo ipso izpodbite vse možnosti, da zaide mladina na napačna pota. Na ta način ne bo šola koristila le mladini, temveč bo tudi vršila važen del državljske vzgoje in bo le na ta način mogla celiti rane sedanje vojne.

Nekoliko večjega pomena utegnejo imeti razne prepovedi za mladino, ki ni več pod okriljem šole, t. j. mladina od 14. do 18. leta. Pa tudi tu sem še lahko sega vpliv šole. Ena točka se mi zdi v tem oziru posebno važna ter bo zlasti še v bodočnosti vedno večjega pomena, ko bo treba toliko vrzeli spopolniti, ker se nešteto očetov in mladeničev ne bo vrnilo na svoja mesta. V mislih imam tu bodoči poklic učencev, ki zapuščajo naše šole. Tej zadevi posvečujejo naše šolske oblasti in naše učiteljstvo premalo pozornosti. Tozadevno bi se zlasti lahko pokazale vse odlične zmožnosti šolskega voditelja. Vsako leto zapusti toliko in toliko učencev šolo, ki si po dovršeni šolski dolžnosti ali pa še prej izvolijo ta ali oni poklic, včasih pa celo nobenega. Kaj naj stori šola z ozirom na bodoči poklic učencev? Na vsaki šoli bi se moral sestaviti v začetku šolskega leta zapisnik vseh učencev, ki mislijo tekom leta zapustiti šolo. Poleg tega bi morale imeti učiteljstvo, oziroma šolsko vodstvo pregled vseh stanov, ki si jih učenec z ljudskošolsko izobrazbo lahko izbere, ter tudi natančno označbo tega ali onega stanu z ozirom na bodočnost, povpraševanje po delu, zaslužku itd. Te podatke bi morale eventualno preskrbeti oblasti potom raznih zadrug ter jih vposlati šolskim vodstvom. Na vsaki šoli je znana individualnost učenca, ki meni zapustiti šolo. Šolsko vodstvo naj bi sporazumno z razrednikom povabilo starše teh otrok ter jim prijateljsko povedalo svoje mnenje glede zmožnosti otroka za njegov bodoči poklic. Imamo institucijo šolskih zdravnikov. Tu bi moral imeti šolski zdravnik važno besedo, ker bi povedal svoje mnenje o telesnih zmožnostih učencev, da recimo učenec slabih oči in pljuč naj ne postane urar ali črkostavec itd. V vsakem slučaju pa bi bilo vplivati na starše, da izberejo učencu poklic, kjer bo res delal in si zagotovil bodočnost. Koliko nesrečnih poklicev bi se na ta način zabranilo in kolikokrat bi se še pravočasno preprečilo tisto pogubno kolebanje iz enega stanu v drugega! Šola naj bi potem vodila zapisnik vseh izstopivših učencev z označbo njihovega izvoljenega poklica ter naj bi se zanimala tudi za njihovo nadaljnjo življensko pot. Našla bi na ta način vedno novih potov in

sredstev, kako pomagati mladini v tem oziru. Kolike važnosti bi bilo n. pr., če bi obrtna oblast mojstra prisilila, da takoj naznani izstop vajenca iz svoje delavnice! Iz učencev, ki izstopijo z odpustnico v življenje, se rekrutirajo večinoma bodoči obrtniki in rokodelci, ki tvorijo poleg kmeta najsolidnejšo podlago države. Le pomislimo tedaj, koliko državljanske vzgoje bomo izvršili, če obrnemo tej strani vzgoje svojo največjo pozornost.

Posebne razmere naše dobe tedaj nujno zahtevajo, da se naše vzgojno delo intenzivno in ekstenzivno pomnoži.

Končno naj opozorim še na nekaj, kar sicer ne spada direktno pod naslov te razprave, pač pa indirektno ter je vzgojno sredstvo take važnosti in sile, da brez njega nikdar ne bo uspeha pri šolski vzgoji. Vsa vzgoja sloni na avtoriteti, in kolikor bolj se razvija človeška družba v smeri demokratizma in individualizma, toliko bolj moramo povzdigniti moč avtoritete, ki vodi vzgojo. Tisti, ki hoče vzgajati, mora imeti absolutno avtoriteto pri mladini, starših in družbi. Te avtoritete danes učitelj nima. Zato pa je treba povzdigniti njegovo socialno stališče ter utrditi njegovo avtoriteto, ker le takrat bo dosegel vidne uspehe. Dokler se to ne zgodi, se bo naše delo razblinjevalo v praznih besedah, ki nikdar ne dobijo konkretne življenske oblike, učitelj pa bo omalovaževan abecedar in ne vzgojitelj. V kakšni obliki naj se to izboljša, ne spada v razmotrivanje učitelja, temveč v področje oblasti, pod katerih kompetenco spada usoda učiteljeva.

Liturgika.¹

— aa —

Profesor prinese učencem nazaj domače naloge. Učenec odpre zvezek in vidi pod nalogo zapisano z veliko začetnico: »Prav dobro«. Vkljub temu najboljšemu redu je v spisu tu in tam kaka rdeča črtica. To je podoba naše sodbe o novi izdaji Strojve liturgike. Knjiga je skoziinskozi izvrstno delo; samo tuintam je kaka malenkostna nepopolnost.

Zdi se, da je izmed vseh veroučnih knjig, ki se rabijo na meščanskih in srednjih šolah, najtežje delo — dobra liturgika. Ni tako težko pisati bolj obsežnih liturgičnih del, ki so namenjena izobražencem. Velika umetnost pa je, spraviti v okvir drobne šolske knjige vso važnejšo liturgično tvarino in jo obdelati tako, da bo užitna za nerazviti razum učencev, ki jim je namenjena. O g. Stroju glede na njegovo liturgiko lahko rečemo: »Omne tulit punctum. — Zadel je pravo glede tvarine in oblike.« Sprejel je v knjigo vse važnejše liturgične reči, tako da bo katehet težko kaj pogrešal v njej pri šolskem pouku. Ker pa knjiga ni spisana za bogoslovce, ampak za šolsko mladino, je pri vsaki reči povedal le toliko, kolikor je

¹ Liturgika. Spisal Alojzij Stroj, spiritual v kn. šk. duh. semenišču v Ljubljani. Druga izdaja. V Ljubljani, 1916. Založila Katoliška bukvarna v Ljubljani.

potrebno vedeti olikanemu laiku iz liturgike. Nekatere liturgike imajo kar povrsti vse, kar stoji v rimskem ritualu in pontifikalu. Čemu naj se mladina muči s tem, ko še duhovnik ne opravlja teh obredov brez knjige. G. Stroj je zbral iz vsega le bistvene in najpomembnejše obrede, ki niso pretežki ne za razum ne za spomin. Druge liturgike so zopet spisane silno kratko in suhoparno: imajo le nekaj stavkov, ki naj bi se jih otroci učili kakor katekizma. Take liturgike morajo otrokom vzeti vse veselje do cerkvenih obredov. G. Stroj se je varoval tudi tega ekstrema in hodi od kraja do konca po zlati srednji poti.

Vrednost knjige zelo povzdigne »Berilo«, ki ga je g. pisatelj pridelal drugi izdaji svoje knjige. Kar je v »Berilu«, naj bi bilo deloma za pojasnjevanje liturgičnih nauk, deloma za spodbudo učencev. Posebno lep je v »Berilu« spis g. Josipa Dostala, profesorja cerkvene umetnosti v ljubljanskem semenišču, o katakombah. Zelo primerna sta popisa sv. maše, kako se je vršila v 2. in v 4. stoletju. Ravno pri pouku o sv. maši je treba poseči nazaj v zgodovino, da vidimo, kako se je skozi stoletja razvijal mašni obred. Pomen tega in onega dejanja, te in one molitve sv. maše nam postane jasen šele, če vemo, kdaj in v kakšni zvezi se je vršilo ono dejanje in molila ona molitev pri sv. maši v prvih krščanskih stoletjih. Poglavitni del »Berila« je pa sv. maša v čast Srcu Jezusovemu, kakor jo bere mašnik. Razen onih delov, ki se pri maši pojo in ki so priobčeni v latinskem originalu in v slovenskem prevodu, so vse molitve samo v slovenskem prevodu. Ta mašni obrazec bo katehetu in učencu dobro služil pri pouku o mašnih obredih.

Med začetnimi poglavji liturgike pogršam poglavje o cerkveni simboliki. V katoliškem bogočastju je veliko simboličnega; zato bi bilo prav, da bi se učenci tega zavedali in iskali v zunanjih znamenjih to, kar nam hočejo povedati. Kar vidimo na simbolu, je telo; pomen simbola je pa duša, ki telo oživilja. Telo je pa brez duše mrtvo. Vendar je večina simbolov lepo razložena tam, kjer se o njih govori. Vrh tega je naloga katehetova, da razne simbole učencem še bolj natančno razloži in jim zlasti pokaže »tertium comparationis«, ki veže simbol in kar ta pomenja, n. pr. pri liturgičnih barvah, ker hočejo učenci vedeti, zakaj imajo tak pomen. Zato pač poglavje o simboliki ni neobhodno potrebno.

Jezik je večinoma lahko umeven, samo nekaj je takih mest, ki bodo posebno za učence meščanskih šol pretrdi orehi. Tako težko mesto je koj prva stran knjige. Če bi katehet zahteval, naj se jo učenci uče tako, kakor je v knjigi, bi se jim liturgika koj izpočetka zamrzila. Katehet bo učence spomnil na kako znano sveto dejanje, n. pr. na sv. mašo, pa bo tako razložil pojma: obred in obredoslovje, potem pa koj prešel k »razdelitvi«. To zadostuje. Drugi taki težki mesti sta v § 17. (Daritev) in v § 60. (Cerkveno leto). Dober katehet si bo tudi pri teh mestih znal pomagati in ne bo mučil učencev s pretežno stvarino. Vendar pa ta težka mesta niso slabe strani knjige. So težje reči, ki jih pisatelj ne more storiti lahko umljivih, in k tem težjim rečem spadajo posebno definicije, ki se jih ni mogoče vedno izogniti. Trde orehe pa mora učencem streti katehet.

Več liturgičnih izrazov je poslovenjenih, precej jih je pa obdržalo svoj latinski koren in je dobilo le slovensko končnico, kar je prav pametno, n. pr. korporal. Pri slovenskih imenih so latinski v oklepajih. Tudi sicer je tuintam kaj latinskega, ker je knjiga namenjena tudi gimnazijcem, pa to ne bo nikogar motilo, ampak bo všeč tudi tistim, ki ne znajo latinskega. Tisk je lep. Vsak paragraf ima kratke odstavke, in važnejše besede v besedilu so tiskane debelo, kar bo zelo olajševalo učenje na pamet.

Po knjigi je razvrščenih 40 večinoma lepih slik, ki so na zadnjih straneh pojasnjene. G. pisatelj je izbral večidel slike, ki imajo zgodovinsko ali umetniško vrednost in obenem ponazorujejo nauke v knjigi. Morda s temi slikami ne bo vsem ustrezno in si bo ta ali oni želel drugačnih, katerih edini namen naj bi bil, jasno predstavljati razne liturgične predmete in liturgična dejanja. Toda kolikor glav, toliko misli, in vsak je prepričan, da ima edino on prav. Vsem pa ni mogoče ustreči. Nekatere slike bi bile gotovo prav lahko izostale ali se nadomestile z drugimi, ker so za pouk liturgike brez pomena.

V začetku te presoje je bilo rečeno, da ima knjiga tudi nekaj nepopolnosti. Navesti hočemo za to trditev nekaj primerov, ki naj pokažejo, da so to tako malenkostne reči, da lepega dela prav nič ne kaze.

Na str. 35. je rečeno, da se rabi zelena barva ob nedeljah po sv. Treh kraljih in po binkošti in vijolična v adventu in postu. To je res, pa se rabi ona tudi ob delavnikih in ta tudi ob drugih časih. — Str. 36. »Duhovniška oblačila«, bolje »liturgična (bogosluzna) oblačila«, ker bi učenci lahko mislili na navadna duhovnikova oblačila. — Str. 38, 4. Ženskam je bilo ukazano biti pokritim, »ker so takrat ta običaj imeli za bolj primeren ženskemu spolu«. Ta običaj je tudi sedaj zelo potreben. Sv. Pavel mu pripisuje tudi simboličen pomen. — Str. 41. ... »latinski obred«. Bolje: »rimski«. — Str. 61. »Pri mašnikovem obhajilu m o r a m o prejeti sv. obhajilo vsaj v duhu.« Katera zapoved nam to zapoveduje? — Str. 62. Maše, pri katerih je na koncu »Benedicamus Domino«, spoznajo verniki že po mašnem plašču, ki m o r a b i t i v i j o l i č n e b a r v e. More biti tudi zelene in še katere druge. — Str. 76. ἀπόλυτος. Pravilno: ἀπόλυτος. — Str. 79. Jezus je Cerkvi »dal pravico določevati, kako se sveti zakramenti dele in prejemajo«. Te besede bi se lahko napačno umevale, namreč tudi o tvarini in obliki. »...v pričujočnosti župnika...« Tu bi bilo že treba povedati, katerega. »Deli se zakrament sv. zakona tako-le: 1. Zaročenca naj prejmeta zakrament sv. pokore...« To pač ne spada k d e l i t v i zakramenta sv. zakona. — Str. 93. Pod naslovom »Razne druge molitve« se glasi 3. točka: »Tri božje čednosti so: vera, upanje in ljubezen.« Čednosti niso molitve. — Str. 106. Pri jaslicah sv. Frančiška Asiškega v gozdu pri mestu Greccio menda ni bilo podob »božjega Deteta, Marije in Jožefa.« Svojemu prijatelju Ivanu Velitta je svetnik tole naročil: »V gozdu pri samostanu boš našel skalnato votlino. Tja postavi jasli in jih napolni s senom. Tudi vol in osel morata biti zraven, prav kakor v Betlehemu.« — Str. 123. »Binkoštna sobota se obhaja skoro prav tako, kakor velika sobota.« Je pač precej razlike med obema.

Kakor že rečeno, so ti pogreški — če jih sploh smemo tako imenovati — tako malenkostni, da se nam zdi, da komarje streljamo, ko jih tu omenjamo. Knjiga je namenjena meščanskim in srednjim šolam. Tudi za učiteljske pripravnice bi popolnoma zadostovala. Zelo koristna bi bila tudi za domačo rabo v krščanskih družinah. Ljudje bi se z veliko večjim pridom udeleževali božje službe, ko bi jim bili bolj znani sveti obredi. Stane v trdni in okusni platneni vezavi 2 K 40 v., nevezana 1 K 60 v.

Zemljemerske naloge.

—a—

Učenci pogostoma ne znajo šolskih naukov praktično uporabiti. Tako n. pr. zna učenec višjih razredov dobro načrtati s šestilom pravilen šesterkotnik na list ali šolsko desko, ne ve si pa pomagati, če se mu reče: »Na dvorišču hočemo postaviti šesterooglato lopo, začrtaj na zemlji pravilen šesterkotnik, kjer bo stala lopa.« In vendar se to lahko izvrši brez vsakega merskega orodja; potrebuješ samo nekaj metrov vrvico in nekaj lesenih količkov. — Z dvema količkoma, ki jih vtaknemo v zemljo, označimo polumer krogu očrtanega šesterkotnika; polumeru enaka je tudi stranica. Na količek, ki ga smatramo kot središče, privežemo vrvico, ki jo razpnemo do drugega količka in privežemo na njo precej velik žebelj, s katerim obrišemo na zemlji okoli srednjega količka krog; potem pa s to vrvico kot polumerom začrtamo (kakor na listu s šestilom) šest točk na krogovem obodu, ki združene s premami (vrvicami na količkih navezanimi) tvorijo pravilen šesterkotnik. — Ako so pa tla tako trda ali s travo zarasla, da kroga ne moremo očrtati, tedaj najprej določimo šestino pravičnega šesterkotnika, to je enakostraničen trikotnik, čigar stranica je enaka krogovemu polumeru, ki smo ga prvotno z dvema količkoma označili; na vsak količek privežemo vrvico enako dolgo polumeru, obe nategnemo in tam, kjer prideta konca skupaj, vtaknemo v zemljo zopet količek. Tako smo očrtali enakostraničen trikotnik in tako očrtamo še drugih pet, ki tvorijo skupaj pravilen šesterkotnik. V trikotniku meri vsak kot 60° ; koti šestokotnika pa merijo vsak 120° . Tako smo obenem pokazali, kako načrtamo na prostem kot 60° oziroma 120° .

Sedaj hočemo pojasniti, kako napravimo na zemlji kot 90° . Pitagorov izrek je učencem znan in obrazec $5^2 = 4^2 + 3^2$ razumejo popolnoma. Na premi označeni tudi z vrvico, na katero hočemo postaviti pravi kot, odmerimo 4 dm (ali 4 m) in na koncu vtaknemo zopet lesen količek, potem pa navežemo na enega 3 dm (ali 3 m) dolgo vrvico, na drugega pa 5 dm (ali 5 m) dolgo. Vrvici nategnemo in tam, kjer se konca stikata, vtaknemo količek; dobili smo pravokoten trikotnik in s tem tudi kot 90° . Na ta način lahko zaznamujemo pravokoten plot.

Koristno je tudi, če učencem pokažemo, kako moremo kot na zemlji (tleh) razpoloviti. V ta namen nategnemo zopet vrvici, ki predstavljata kraka. Na vsakem kraku odmerimo enako daljico, n. pr. 4 dm, ter zatak-

nemo količke v zemljo; potem pa zmerimo z vrvico razdaljo med količkoma. Ako vrvico razpolovimo in pri razpolovišču zatakujemo količek, dobimo točko, ki po vrvici, napeljeni k sečišču krakov razpolovlja dani kot. Ako na ta način razpolovimo kot 60° , dobimo 30° , ako razpolovimo pravi kot, imamo kot s 45° .

Važno je, ako znajo učenci kot, načrtan na listu, prestaviti na zemljo. To nalogo izvršimo slično prejšnji. Na krakih na listu načrtanega kota zaznamujemo n. pr. 3 cm, potem pa zvežemo končiča s premico, ki jo tudi izmerimo. Sedaj zaznamujemo s količki in vrvico 3 dm dolgo daljico. Na en količek navežemo še drugo 3 dm dolgo vrvico, na drugega pa desetkrat daljšo vrvico kakor je ona, ki smo jo na listu izmerili, ker na listu imamo cm, na zemlji pa dm. Obe vrvici napnemo in v stikajoča se končiča vtaknemo količek, ki kaže smer drugemu kraku kota.

Še lažje je dani kot na zemljišču prestaviti, ker tu imamo enako mero za oba kota. Pomožne premice tudi ni treba izmeriti, ker napeljana vrvico lahko prestavimo k drugemu kotu.

Na podlagi teh vaj izvršimo lahko nekatere zemljemerske naloge, n. pr.: 1. »Zmeriti hočemo razdaljo dveh predmetov, med katerima je kaka ovira (bajer ali močvirje ali gozd).« Rešitev naloge se opira na skladnost trikotnikov. Zemljemerci rabijo v ta namen mersko verigo in merske droge. Mi si, ako nimamo tega na razpolago, lahko pomagamo zopet z vrvico in lesenimi količki; daljavo si pa predstavljamo skrajšano. Nalogo pojasnimo učencem lahko na dvorišču na ta način, da vtaknemo v zemljo dve vejici, ki predstavljata dvojce dreves, v sredo med nje pa postavimo skledo, ki naj predstavlja bajer ali močvirje. Merjenje razdalje med vejicama ovira skleda; zato pa vtaknemo v zemljo lesen količek, in sicer blizu skleda, tako da od njega lahko napeljemo vrvico do vejice in podaljšamo na nasprotno stran. Na ta način imamo pri količku dva enaka sovršna kota; na koncih vrvic vtaknemo tudi količek. Razdalja teh količkov je enaka razdalji med vejicama (ker sta oba trikotnika skladna) in to prav lahko izmerimo. — 2. »Izmeriti hočemo razdaljo dveh predmetov, od katerih eden ni pristopen, n. pr. kako drevo, znamenje ali poslopje onkraj široke reke.« Da pojasnimo to nalogo učencem na šolskem dvorišču, vtaknemo zopet dve vejici v tla (ki predstavljata dva predmeta); okoli ene napravimo majhen jarek, ki pomeni neprestopno reko. Od pristopnega predmeta (vejice) začrtamo po zgornj razloženem navodilu pravi kot na daljico, ki veže oba predmeta; smer določimo z viziranjem tako, da postavimo v vrsto z vejicama nekaj lesenih količkov. V pravokotnici zaznamujemo poljubno točko s količkom in jo podaljšamo za toliko, kolikor znaša razdalja od količka do vejice; tu zapičimo zopet količek in začrtamo pravi kot na nasprotno stran, katerega krak omejimo z viziranjem¹ na količek in nedostopen predmet (vejico) onstran reke. Tako imamo sedaj dva skladna pravokotna trikotnika. Nazadnje določena kateta je enaka daljici, ki veže dana predmeta, in to brez težave izmerimo.

¹ Vizirati = postaviti več točk v premo črto.

Katehetsko gibanje.

Občni zbor »Društva slov. katehetov«. Dne 6. decembra je začelo katehetsko društvo četrto triletnico — z občnim zborom. Za tako priliko bi bilo pač želeli, da bi poskrbeli za zborovanje v večjem obsegu, kar pa seveda zaradi vojnih neprilik ni možno. — Ob navzočnosti ljubljanskih gg. katehetov je otvoril glavno skupščino predsednik A. Kržišnik s tem, da se je v prisrčnih besedah spominjal pokojnega vladarja Franca Jožefa, ljubitelja mladine in zaščitnika šol. Obenem je pa poudarjal, da smemo z vsem zaupanjem zreti v bodočnost, kajti božja previdnost nam je naklonila novega, dobrega, čilega naslednika Karla I., ki mu iskreno vdani obljubujemo zvestobo.

Poročilo tajnika A. Čadeža:

»Zlato zbledi v svojem lesku pred neumrjočo človeško dušo. Kaj je celo solnce v svojem sijaju v primeri z eno samo človeško dušo, ki bi jo mogli nazvati dragulj v kroni Gospoda nebes in zemlje. Da varujemo te bisere — otroške duše — je Bog v svoji dobrotljivosti poklical nas — katehete. Te duše moramo v dobrem utrditi, da jih priliznjeni, vabljeni svet ne zavede, voditelji jim moramo biti na stezi življenja, da si ne bodo kopale umazanih greznic, marveč da bodo v svetem in trajnem hlepenju pile iz oživljajočega studenca božje milosti. Umetniki bi morali biti po božji sveti volji; toda umetnosti nam ni izpričati na trdem marmorju, ne na krhki kovini, ampak na mehkih dušah ljubljencev božjih.

Ena sama človeška moč ne zadostuje in ni v stanu, da bi vse preiskala, vse izteknila, kar je treba znati in vedeti pri tem vzvišenem poklicu. Zato gorje vsakemu, ki se loči od drugih, ki hodi svoja pota in se ne pridruži mojim, veččakom katehetske umetnosti.

Drugače, ako si vsi, ki se trudijo kot varihi in negovalci otroških duš, podajo roke v skupni zvezi, društvu in skupnem glasilu. Kar eden v trudapolnem

poklicu zasledi, najde in izpriča kot dobro, uspešno, koristno, potrebno zaoliko duše, — tega ne vzame s seboj v grob, marveč izroči svojim duhovnim tovarišem kot skupno dobrino... Kar se mu žalostnega pripeti, to sporoči tovarišem v katehetskem poklicu, da spoznajo vzroke slabih posledic, obenem pa pot do boljšega cilja...«¹

V teh besedah je označen pomen našega katehetskega društva, ki je zaključilo že tretji trienij svojega — kakor zatrdno upamo in sodimo — plodnosnega in blagoslovljenega delovanja. Sicer pa o tem ne pristojajo soditi nam, sodila in govorila bo zgodovina.

Toliko lahko rečemo, da smo mi, kar nas je v Ljubljani, prav zadovoljni in srečni, da se moremo zbirati in posvetovati v okrilju svojega društva; škoda je le, da zunanjih sobratov in članov ni moč bolj pritegniti k sodelovanju. Kot neko nadomestilo naj bi bil naš list, zato je pa želeli, da bi se vse, kar se obravnava pri naših sestankih, objavilo ne v izvlečku, ampak v celoti.

Pa že iz tega, kar poročamo javnosti, dobe naši tudi izvenkranjski tovariši najboljši vtis o našem društvu. Nedavno je poslal tajništvu prijatelj iz Zagreba neko razpravo za list, zraven pa čestital društvu, da se tako marljivo giblje, dočim ondoto — bolj počiva. Tudi vbočje ne smemo prenehati. Žalostno bi bilo za našo vmeno in za naš poklic, ako bi se moralo reči, da društveno delovanje peša; saj velja tudi vsakemu izmed nas znani rek: Kdor ne napreduje, nazaduje. In nazaduje — nehote nazaduje, kdor bi se odtegoval skupnim posvetom, ki nas vse izpopolnjujejo in priganjajo, da ne omrznemo, da ne zaostajamo. Dostikrat se že v medsebojnem strokovnem razgovoru ukreše iskra novega ognja in navdušenja, iskra, ki posveti v prejšnjo nejasnost, v napačno pojmovanje tega ali onega.

Namen našega društva je predvsem pospeševati verstveni pouk

¹ »Christ. pad. Blatter 1916, št. 1., p. 1.

na ljudskih in srednjih šolah, kajpada tudi podpirati stanovske interese katehetov.

Da se to doseže, se moramo posluževati teh-le pomočkov:

1. Duhovno se moramo združevati v molitvi.

2. Redno se moramo zbirati, da se pogovorimo o katehetskimi zadevami, da se strokovno izpopolnjujemo; redno moramo prirejati katehetska in splošno pedagoška predavanja in učne nastope.

3. Priobčevati moramo teoretične in praktične razprave v društvenem glasilu.

4. Svetuje se, da bi se osnovala društvena knjižnica in zbirka praktičnih učil.

5. Potrebni so tudi večji tečaji in kongresi, ki jih osnuje društvo, ali pa vsaj sodeluje pri njih.

V tem načrtu za delovanje katehetskega društva je obenem zapopadeno izpraševanje vesti in izraženo, v koliko smo te zahteve že izvrševali, v koliko še ne.

V resnem času, ko silijo valovi »svobodne šole« preplaviti tudi avstrijsko šolsko polje, je nujno potrebno, da se tesneje združijo vse krščanske katehetske in učiteljske organizacije, da skušajo v polni meri uveljaviti svoje programe, da zastavijo vse svoje moči v varstvo verstvenega značaja naših šol.

Kronika. Od zadnjega občnega zbora do danes je imelo »Društvo slov. katehetov« naslednja predavanja, oziroma razprave:

1. O katehetskem delovanju izven šole. — Nadzornik kanonik Ign. Nadrah.

2. Razgovor o kratkih spovednih in obhajilnih molitvah ter o tozadevnih lističih.

3. Centralna misel pri katehezi. I. — Prof. dr. Alf. Levičnik.

4. O božji previdnosti. (Kateheza.) — P. Raf. Grobljar.

5. Centralna misel pri katehezi. II. — Prof. dr. Alf. Levičnik.

6. Kdaj in kako? (Kako preprečiti pohujšanje med mladino.) — M. K.

7. Razprava k referatu »Kdaj in kako?« — Prof. dr. J. Demšar.

8. K istemu problemu: Kako zavreči nekatere ugovore. — Prof. dr. Alf. Levičnik.

9. Razgovor o knjižnicah in kinu.

10. Molitev in previdnost božja (z ozirom na vojni čas). — Prof. dr. J. Demšar.

Doslej je bilo v okrilju društva 77 sestankov, oziroma katehetskimi predavanji.

Rednih članov ima »Društvo slov. katehetov« točasno 266; med temi je 16 živih ustanovnikov. Članarino je plačalo letos 136 članov, všteti ustanovniki 152. Tri do štiri leta je s članarino na zaostanku 51 članov. Novih tovarišev smo dobili v preteklem poslovnem letu 16. — Mmrta sta msgr. Sila Jakob, mestni katehet v Trstu, in Markovšek Ivan, prof. v Mariboru.

Blagajničar prof. J. Mlakar poroča o denarnem stanju katehetskega društva. Račune sta pregledala in odobrila tovariša gg. kateh. E. Legat in Ign. Zaplotnik.

Pred volitvijo novega odbora za dobo treh let se je razplela mala debata o življenjski in delovni moči kateh. društva. Čul se je očitek, da za našo organizacijo splošno ni zadostnega zanimanja, da društvo nazaduje, a da so vzroki tudi izven društva, itd.

V zaговор je tajnik omenil, da med vojsko o nobeno društvo ni tako redno prirejalo predavanj, kakor katehetsko. Nazunaj bi se delavnost seveda bolj razvila, ako bi bila dana prilika, da bi klicali katehete na večje katehetske prireditve, kar je pa izključeno, dokler se vojni vihar ne poleže. Tudi smo tekom devetih let preresetali že skoraj vsa vprašanja, ki bolj vlečejo, in je naravno, da se prvi hipni oženj malo poleže.

Prelat Kalan je umestno pristavil, da se ideal, po katerem moramo stremiti, nikdar docela ne doseže; dobil je vtis, da je katehetsko društvo doslej še najbolj živahno delovalo, kar priča tudi društveno glasilu; seveda čas ni po tem, da bi se bilo kaj večjega začelo. Kajpada mora biti pri vsakem društvu eden, ki je duša vsega gibanja, ki užiga in navdušuje. —

Prelat Kalan je sprožil tudi željo, naj bi se katehetje v društvu zavzeli zlasti za mladinske liste, naj bi razbremenili dosedanega urednika, ki se je mučil z neprijetnim delom urejevanja do visoke starosti. Nakladati mu tako breme še v bodoče, bi bilo hudo. Vsako stvar je treba večkrat nanovo poziviti. Radi tega predlaga sestanek ožjega odseka (Kržič, dr. Merhar, dr. Demšar), ki naj se pogovori o izpopolnitvi mladinskih listov in o porazdelitvi dela. Pri tej priliki so se ob splošnem odobravanju omenjale velike in trajne zasluge, ki si jih je pridobil kanonik Kržič kot mladinski pisatelj in urednik naših mladinskih listov »Vrtca« in »Angelčka«. Naj bosta ta dva lista še nadalje priporočena požrtvovalni podpori vseh mladinoľubov.

Volitev novih odbornikov se je izvršila po listkih s poudarkom, da morata biti v odboru tudi dva zunanja zastopnika. Izvoljeni so bili gg.: Čadež, dr. Demšar, A. Komlanec, Kržič, Mlakar, Nadrah, dr. Pečjak, P. Regalat, V. Zabret.

Odbor se je sestavil tako-le: Predsednik kanonik Kržič; podpredsednik prof. dr. Pečjak; tajnik A. Čadež; blagajničar prof. J. Mlakar; odborniki: prof. dr. Demšar, kanonik in nadzornik Ign. Nadrah, katehet P. Regalat Čebulj, Ant. Komlanec (Kranj); župnik Val. Zabret (Št. Vid nad Ljubljano). — Pregledovalca računov: kateheta Evgen Legat in Ign. Zaplotnik.

Katehetske beležke.

Težka reč. Po sinodalnih predpisih naj bi se povsod ustanavljali Marijini vrtci kot pripravljavnice in semenišča za Marijine družbe. Da se vrtci ustanove in pravilno vodijo, je treba najprej dobre volje, a še marsikaj drugega. To se je pokazalo osobito v Ljubljani. Bi in bi, a kljub številnim dvoranam in posvetovalnicam in zbornicam — manjka potrebnih in primernih lokalov, manjka pevovodij, manjka kapelic in še mnogo, mnogo drugega. Ustanoviti »vrtce« na ta način, da zapišeš in vpišeš kopico otrok, jih zbereš od časa do časa v cerkvi, jim nekaj poveš ter naročiš, naj pridejo to in to uro k spovedi, — ustano-

viti tak vrtec pač ne prizadene veliko težav in skrbi; tudi bi ne smeli reči, da ni brez koristi vsaj za nekatere, a Marijin vrtec to še ni. V »Vrtcu«, ki služi to ime in ki bo res dovajal naraščaj mladeniškimi in dekliškim kongregacijam, morajo biti ne le redni shodi, marveč mora biti tudi vodstvo konformno vodstvu Marijinih družb. Vsebina govorov mora biti sistematično urejena in tako prikrojena, da bodo že mali kandidati in kandidatnje prežeti marijanskega duha.

Da bi se ustvarili taki »Vrtci«, zato je treba poleg dobre volje še marsikaj drugega. Kako to doseči v Ljubljani, kjer je še veliko več ovir kakor marsikje drugod, to je bil predmet izredne konference srednje- in ljudskošolskih katehetov dne 23. nov. v Ljubljani. Posvetovanje je vodil kanonik dr. Gruden kot arhidijakon za Ljubljano. Na posvet je povabil tudi gg. župnike in kaplane ljubljanske.

Po vsestranskem pretresu se je skupščina zedinila v sodbi, da bi bilo še najboljše, če se ustanove za okrožja ljubljanskih župnij posamezni vzorni »Vrtci«, ki bi jim bili voditelji dotični gospodje župniki, oziroma kaplani, katehetje pa bi sodelovali s tem, da bi svoje gojence animirali, nagovarjali in navduševali za pristop, pomagali pri vodstvu z nasveti, z udeležbo pri shodih, bi v slučaju, da so zmožni, vežbali v petju itd.

Koliko in kaj se bo doseglo, bo pokazala bodočnost. Na podlagi tega nasveta, ki je bil splošno odobren, se je potem ugibalo, kam in v katere kongregacije bi se sprejel naraščaj raznih dekliških in deških »Vrtcev« in katere kongregacije bi bilo treba še ustanoviti.

Vsekako bo vse načrte težko izvesti, dokler smo še v vojni dobi; začeti bo pa treba.

Pomagaј si! Zelo lep, poučen in tihoten je odgovor na vprašanje 86. Sred. katekizma: »Kakšna sta bila prva človeka, ko ju je Bog ustvaril?« — Razkosati bi ga bilo treba vsaj na dva dela, kajti kar s štirimi točkami dokazovati in pojasnjevati, kako sta bila dobra in srečna, je za navadnega učenca precej težko. Je pa potrebno, da si vtisnejo

otroci v spomin prav dobro posebno prvi dve točki, ki sta obenem pripraven pripomoček za razlago milosti božje. Druga točka: »Bila sta otroka božja in imela sta pravico do nadnaravnega zveličanja v nebesih« — je v naravni zvezi s prvo, toda kljub temu dela otrokom težave. Pomagaš jim n. pr. tako, da praviš: Kdor ima posv. milost božjo, dobi pravico do posebnega odlikovanja; ta odlika je v tem, da ga Bog sprejme za svojega otroka, da mu da pravico do najodličnejšega naslova, ki presega vse druge svetne naslove in tudi plemenske pridevke: in ta naslov je »otrok božji«; kdor je pa otrok božji, ima obenem pravico do dediščine božje: do nebes. Ako se otroku po prvi točki ustavi, vprašaš lahko: »Kakšen naslov zasluži človek, če ima milost božjo?« — in takoj mu pade v glavo.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

»Ne neveren, ampak neveden.« Avstrijski poslanec, duhovnik in profesor S. pripoveduje: Bil sem na potovanju. Meni nasproti v kupeju je sedela neka gospa iz boljših krogov. Med pogovorom so prišla — kakor je navadno — na vrsto tudi verska vprašanja. »Oprostite,« me prekine nenadoma gospa, »o tej stvari imam jaz drugačne misli; sem namreč brez vere.« — »Potem vas pa ne bom motil s svojim govorjenjem,« sem rekel brez razburjenja. »Vendar pa bi rad, če bi mi povedali, kako ste prišli ob vero, ko ste vendar bili katoliško vzgojeni?« Potem sem ji naštel par knjig, ki v preprosti obliki znanstveno razpravljajo o katoliški veri, ter vprašal: »Ste-li brali to knjigo?« Vselej sem dobil odgovor: »Ne, te knjige pa ne poznam.« — »Ah ste brali kako drugo knjigo te vrste?« — »Ne, se ne spominjam.« — Toda,« sem nadaljeval, »katekizem, ki ste se ga

učili v mladosti, ste pa gotovo tuintam vzeli v roke!« — »Kaj pa mislite,« odgovori nevoljno, »kako bi se mogla v mojem stanu s takimi reči pečati!« — »Sedaj pa dovolite, cenjena gospa,« sem rekel mirno in s poudarkom, »da izrečem prav prosto in odkrito besedo, potem pa niste mogli izpregovoriti: jaz sem neverna, marveč nevedna.«

Nevednost je le prevečkrat vzrok nevere. Marsikaj ljudje presoajo, česar niti ne poznajo. Zakaj se pa ne potrudijo, da bi spoznali...?

Kakor jelen po mrzli studenčnici...
Neka dobra oseba piše (»Die Fahne Mariens« 1916, št. 7.): »Pri sv. obhajilu nič ne rabim molitvene knjižice, ker je v cerkvi pretemno. Pa že gre tudi brez molitvenika. Z mislijo na svojega Zveličarja grem k počitku. Zjutraj si mislim veselega srca: Božji gost hoče k meni priti; ako mu prinesem odprto srce, bo položil vanj tisoč milosti. Med potjo obujam vero v Jezusovo pričujočnost v najsv. Zakramentu in hrepenenje po njem: »Kakor jelen po mrzli studenčnici, tako hrepeni moja duša po tebi, moj Bog!« — Pred obhajilom obudim čednost ponižnosti in zdihnem poln zupanja k Jezusu: Jaz nevreden človek — On večna dobrota; jaz siromak — On kralj nebes, bogat za vse, ki ga na pomoč kličejo. Povem mu, da bi ga rad ljubil s celim srcem. V družbi z Marijo, sv. Jožefom in z angelom varihom stopim potem k mizi Gospodovi.

Po sv. obhajilu molim Jezusa, se mu zahvaljujem in darujem sebe in vse, kar imam, Kralju srca. Nato pridejo prošnje: za sv. očeta in za sv. Cerkev, za vse grešnike in nevernike, za duhovnike in misijonarje, za duše v vicah, za vse, ki sem z njimi v zvezi itd., predvsem pa, da bi se volja božja izpolnjevala na meni in po meni. Spomin na božjo jed me potem spremlja ves dan.

Učiteljski vestnik.

Zastopstvo »Slomškove zveze« pri deželnem predsedniku. O priliki sožalne izjave, ki jo je podala »Slom. zveza« v deželni vladni palači, je grof Attems s

toplo zahvalo poudarjal, da ga veseli patriotično čutenje, mišljenje in delovanje učiteljstva, ki je zbrano v »Slomškovi zvezi«. Obljubil je, da bo to izjavo pred-

ložil na najvišje mesto. — Nato se je precej časa razgovarjal s člani deputacije o šolskih razmerah v sedanjem vojnem času. Prav posebno se je zanimal za mladino, ki doma nima potrebnega nadzorstva in ne zadostne prehrane.

V. vojno posojilo. Kadar država kliče na skupno delo ali na bran domovine — se mora učiteljstvo uvrstiti med prve domoljube. V složenem sodelovanju z vsemi faktori se je doslej učiteljstvo ob sedanjih silni svetovni borbi častno odlikovalo in sicer ne samo na fronti, marveč tudi doma, kjer je s podvojeno marljivostjo vršilo kulturno ter vzgojno delo med mladino, sodelovalo pri napravah za vojno in bolniško preskrbo naše armade, svetovalo in pomagalo osirotelim družinam ter bilo v pomoč našemu ljudstvu v zadevah, ki jih je povzročila vojska. — Država zopet vabi in kliče. Treba je oskrbeti hrabre čete, za kar so nujne ogromne vsote. Prepričani smo, da bo slovensko učiteljstvo tudi ob tej priliki storilo v polni meri zlasti z agitacijo svojo domoljubno dolžnost.

Kruta smrt je pobrala v najlepši dobi ljubega tovariša g. Karla Javorška, učitelja na slovenski trgovski šoli v Ljubljani. Pokojni je bil nastavljen več let kot definitivni učitelj na mestni nemški deški ljudski šoli v Ljubljani. Ker je imel meščanski izpit iz dveh strokovnih skupin, si je priboril mesto na slov. trgovski šoli, kjer je bil vsled svoje pridnosti in ljubeznivosti splošno cenjen in spoštovan. Bil je tudi izboren glasbenik in je kot tak več let vodil petje v cerkvi Srca Jezusovega. Srčna napaka mu je izpodjedala mlade moči. Podlegel je, ko si je ravno uredil nekoliko udobnejše življenje. Blag mu spomin. Mir njegovi duši!

Bojišče. V rusko ujetništvo je prišel učiteljski praporščak Alojzij Weber. Za časa velike ofenzive pri Arsieru na Laškem mu je bila podeljena za hrabrost srebrna svetinja I. vrste. — **Odlikovan** sta bila za svojo hrabrost učitelja Vekosl. Črnigoj iz Sv. Križa Vipavskega s srebrno svetinjo II. vrste, in nadučitelj Andrej Kenič iz Zagorja na Kranjskem z bronasto. — Poročnik g. Iv. Primožič naznanja, da je bil nekaj časa adjutant pri III. baonu. Sedaj poveljuje zopet svoji kompaniji na romunskem bojišču. V dvo-

mesečnem težkem boju je obrodil vso Sedmograško. »Bili so težki časi.« Pozdravlja vse člane »Slov. zveze«. Istotako sporoča pozdrave poročnik Fr. Samec iz Pulja.

Dva odlična šolnika sta se pred par leti skoraj obenem poslovila od šolskega torišča, a hkrati ju je tudi Bog poklical na veliki obračun. V nedeljo, dne 3. decembra, sta istodobno ležala na mrtvaškem odru oba v pokojena dež. šol. nadzornika Fr. Levec in Fr. Hubad. V slovenskem slovstvu si je priboril strokovnjak in večak Fr. Levec častno in odlično mesto ne le kot pisatelj in jezikoslovec, marveč še bolj kot organizator in učitelj, ki je kot predsednik »Slov. Matice« ter kot urednik Knezove knjižnice vodilno vplival na razvoj slovenskega slovstva. Deželni šolski nadzornik (ljudsko šolstvo) je postal 1903. Vpokojen je bil kot dvorni svetnik. Njegovo rodbinsko življenje ni bilo kaj srečno; izgubil je že štiri sinove (dva v vojski) in zeta. Zadnja leta ga je trla neljuba bolezen. Naj mu sveti večna luč!

Dvorni svetnik nadzornik Fr. Hubad je umrl 3. decembra po kratki bolezni. Za deželnega šolskega nadzornika na kranskih srednjih šolah je bil imenovan l. 1901. Deloval je tudi slovstveno, izdal več šolskih knjig. Zadnja leta je bil predsednik »Glasbene Matice« v Ljubljani. N. p. v m.!

Razpis. Na c. kr. ženskem učiteljsku v Ljubljani je razpisano za II. tečaj šolskega leta 1916/17. mesto v adniške učiteljice s slovenskim in nemškim učnim jezikom. Rok 25. december 1916. Prošnje se pošljejo c. kr. deželnemu šolskemu svetu. Navede naj se tudi število dosedanjih službenih let, ki se naj bi v novi službi vpoštevale.

Srebrno častno svetinjo »Rdečega križa« je prejel g. Rudolf Horvat, nadučitelj v Trnovem pri Ilirski Bistrici.

Častno svetinjo za 40letno zvesto službovanje sta prejela gg. Ivan Škrbinec, vpok. nadučitelj v Višnjigori, in Fr. Kováč, vpok. nadučitelj v Zatičini.

Dveletna učiteljska akademija. Pred nekaj leti so ustanovili na Moravskem prijatelji krščanske vzgoje pod imenom »Matica Cyrilo - Metodejska« društvo, ki je imelo namen osnovati češki ka-

toliški pedagogij, ki bi ga naj vodili šolski bratje. Ker so se pa doneski le počasi stekali, po drugi strani se je pa čedalje bolj čutila potreba katoliških, dobromislečnih učiteljev, so predlagali nekateri vneti gospodje (vseučil. prof. dr. Kachnik iz Olomuca, gimn. prof. Josip Kratochvil), naj se otvori z nabranim kapitalom dveletna učiteljska akademija. Vanjo bi se sprejemali gimnazijski in realski abiturienti, kjer bi dobili temeljito strokovno izobrazbo za učiteljski poklic; razen tega bi pa še obiskovali predavanja o krščanski filozofiji, apologetiki, sociologiji i. dr. Znanstvena predavanja naj bi prevzeli priznani katoliški učenjaki na Moravskem.

Ta nasvet je splošno ugaljal; vse katoliško časopisje se je ogrevalo zanj. Predvsem ga je pa pozdravil predsednik katoliškega učiteljskega društva ravnatelj Jurij Mezirka v svojem in v imenu svojih tovarišev. Veselilo ga je, da se je tu odprla nova pot za vzgojo dobrega učiteljstva, ter da je tako bilo obenem ustrezno želji učiteljstva, ki je zahtevalo akademično izobrazbo.

Medtem se je pa začel bojni ples in novega načrta ni bilo moč udeležiti. Da bi pa misel na akademijo ne zaspala, je predlagal prof. Kratochvil, naj se ustanovi vsaj zveza katoliških pedagogov in pedagoških pisateljev, ki bodo oskrbeli vse predpriprave za bodočo akademijo. Ta zveza naj bi dajala navodila, prirejala in zbirala znanstvena dela na polju katoliške pedagogike. To zvezo so krstili na ime »Pedagoška akademija« — »Matica Cyrilo-Method.« je pa prevzela denarne skrbi.

Prva naloga in skrb je bila, dobiti znanstven časopis kot društveno glasilo. Kot tako so sprejeli že 15 let obstoječi list društva katoliških učiteljev na Moravskem, namreč »Vychovatelske Listy« (Vzgojni list). Uredništvo je prevzel profesor Kratochvil, ki je poskrbel, da se je to glasilo na zunaj in notraj izpopolnilo. Dovršen je prvi letnik ter se mora priznati, da je na višku današnjih znanstvenih in praktičnih zahtev na pedagoškem polju. Tvarina je tako mnogovrstna,

zraven pa tako temeljito obdelana, da so prekošene vse nade.

Slovanskim katoliškim tovarišem na Moravskem in v Šleziji moramo le častiti, da so se med svetovno vojno tako povzpeli. Želimo, da bi kmalu zasijalo na njihovo plemenito delo solnce miru!

Izpremembe: Črnomelj. Katarina Plevnik, supl., Bojanci. — Kamnik. Štefanija Levec, supl.; Marija Bitenc, zač. vod., Ihan. — Kočevje. Angela Gradišar, supl., Loški potok; Marija Lešnjak, supl., Turjak. — Kranj. Friderika Kramer, prov. učit., Škofja Loka; Josipina Weber, supl., Poljane; Katarina Milač, prov. učit., Selce. — Ljubljana mesto. Ana Krapš, poizk. kand., IV. deška šola; Ljudmila Čermak, p. k., I. deš. š.; Angela Žorž in Ljudmila Celestina, p. k., slov. osemrazrednica pri Sv. Jakobu; Ljudmila Slanovec, poizk. kand., II. deška ljudska šola. — Ljubljanska okolica. Viktorija Medved, supl., Notr. gor.; Cirila Krisch, supl., Rudnik; Roza Černe, zač. vod., Rudnik. — Logatec. Antonija Cerar, supl., Rakek; Amalija Punčuh, supl., Gor. Logatec; Jakobina Gangl, supl., Idrija. — Novo mesto. Ana Koderman, suplent. na dekl. šol., Novo mesto; Avgusta Spetzler, supl., Trebnje; Justina Hiti, suplent., Orehovica. — Postojna. Marija Veselič, zač. vod., Vrhpolje; Ida Slakar, supl., Lozice. — Litija. Ana Kovač, prov. učit., Zatičina; Angela Groznik, supl., Višnja gora.

Napredovanja. Leta 1917. se pomaknejo v I. plačilni razred gg. in gdčne.: Clarici Marija, Verbič Mihael, Bernot Marija in Matajec Karel; v II. plačilni razred: Mlakar Fran, Loser Ivan, Zore Rudolf, Mahkota-Zarnik Stanislava, Han Karolina, Tomšič Pavlina in Potočnik Alojzij; v III. plačilni razred: Abram Ljudmila, Kogej Leopoldina, Mikolič Ludovik, Porubsky Viktor, Jamšek Ivana, Maurin Alojzija, Blažič Karel, Golli Ana, Logar Ivana, Krapš Roza, Trost Fran in Wagner Josip.

Ustanova Janez Metelkova za vpo-kojeno učiteljstvo je podeljena g. Ivanu Kiferle.

Raznoferosti.

Ljubljanska mladina pokojnemu cesarju. Sveta in dobra je misel moliti za mrtve... Ni ga — sodimo — avstrijskega državljana, ki ne bi bil ob smrti častiljivega cesarja Franca Jožefa I. zdihnil k Bogu za blagor in mir njegovi duši. Med tistimi, ki jih je pokojni vladar posebno ljubil, je bila predvsem mladina. Ni čuda, če je njegova smrt zbudila zlasti med vrstami naše dobre mladine izredno žalost in potrnost. Iz src mladih ljubljencev cesarjevih je kipela vroča molitev k nebu, ko se je čulo, da ga ni več. Ob pogrebu so se zbirali k žalnemu sv. opravilu v cerkve, da se z gorečo molitvijo poslove od skupnega očeta.

V Ljubljani so za to priliko priredili v stolnici skupno slovesno sveto mašo, ki se je udeležila mladina vseh slovenskih in nemških javnih ljudskih šol. Sv. opravilo je imel deželni šolski nadzornik dr. M. Opeka v spremstvu vseh stalnih katehetov. Stolnica je še malokdaj videla toliko številno pobožnih učencev in učenk. kakor dne 1. decembra, ko so se opravljale molitve in sv. daritev za cesarja. Navzoč je bil tudi zastopnik dež. šol. sveta dvorni svetnik vitez Kaltenegger, zastopnik mestn. šol. sveta magistratni svetnik E. Lah, oba mestna šolska nadzornika ravnatelj Fr. Lavtižar in šol. svetnik dr. Swoboda.

Naj bi ganljivo žalno opravilo utrdilo v mladih srcih odkrito ljubezen do domovine in resnično spoštovanje do skupnega in vrhovnega poglavarja — cesarja!

Pozna nas, zato nas ljubi... Takoj po lepi smrti cesarja Franca Jožefa I. je zavlada naš novi cesar Karel I. Sprejel je cesarsko žezlo v času najbesnejšega vojne viharja kot preizkušen vojskovodja. Mladi cesar se nam je priljubil osobito še v tem vojnem času, priljubil po svojem ljudomilem nastopu med slovenskimi vojaki. Cesar Karel I. pozna naše kremente, dobre in poštene fante in može, pozna našo zvestobo in junaško vztrajnost, zato je pa hitel, da je takoj prve dni svojega težkega vladanja odlikoval te zveste junake, odlikoval z njimi vse slovensko ljudstvo. Vsa javnost se je spo-

gledala, nam Slovencem je pa zaigrala v očeh solza ganjenosti, ko smo 28. novembra čitali in slišali, da je naš železni pešpolk 17 doletela izredna čast. Cesar Karel I. je določil, da se naj naš kranjski 17. pešpolk imenuje po prvorojencu, ki mu ga je dala milost božja »pešpolk cesarjevič Franc Jožef Otton«.

Kot vojskovodja, ki je zmagonosno peljal tam poleti naše fante in može čez južnotirolske grebene na Italijansko, je imel priliko spoznati te zanesljive zveste, vztrajne, verne in poštene korenjake; vzljubil jih je in sedaj je pokazal pred vsem svetom to ljubezen. — Mi in naši vojaki smo in bomo hvaležni.

Desetletnica smrti Simona Gregorčiča se je praznovala po nekaterih šolah na zelo primeren način. Na neki šoli v Ljubljani je cerkveni zbor učenk med odmorom šel od razreda do razreda in zapel nekaj lepih Gregorčičevih. Po razredih so se videle slike pokojnega pesnika, ki so se njega zasluže za slovensko pesništvo primerno proslavile. — Goriški Slovenci so imeli slovesno črno sv. mašo v trnovski cerkvi v Ljubljani. Sveto opravilo je imel dekan msgr. Filipič.

Veselo zmagoslavje. Ko dokončujemo pričujoči letnik, prihajajo iz zasedenega dela Romunije radostna obvestila o zmagoslavskih pohodih naših zavezniških armad, ki so izpulile Romunom že skoraj vso Valahijo ter zgrabile ogromne zaloge živil in municije. Bukarešt je v naši posesti, romunska armada pa razbita in razkrojena. Tisti, ki so tako pobalinsko in brez prave potrebe vrgli v ogenj in smrt toliko tisoč romunskega naroda, prejmelejo zaslužene batine.

Vroč dan. Poročnik J. Primožič sporoča z romunskega bojišča (3. dec. 1916): Vroč dan smo imeli včeraj. Celo noč marširali, zjutraj ročni napad. — Bog mi je pomagal, imel sem srečo. Naše postojanke smo zopet osvojili. — Ujel sem 116 Romunov, 3 častnike. Od kompanije sem izgubil samo okrog 20 mož, enega praporščaka in enega kadetaspiranta. Predlagan sem za »Kronenorden«. — Toliko v naglici. Pristrčen pozdrav!

Lepo sadno drevje se dobi iz drevesnice kmetijske šole na Grmu (pošta Novomesto), in sicer visoko in pritlično drevje najbolj priznanih vrst. Cena visokim jablanam po 1 K 20 v do 1 K 50 v, visokim hruškam po 1 K 40 v do 1 K 70 v, pritličnim jablanam in hruškam po 2 K. Naročila se izvršujejo proti povzetju. — Istotam se dobe cepljene trte na ripario portalis, in sicer sledečih vrst: kraljevina, silvanec, veltlinec, rdeči vrh, beli burgundec, traminec, žlahtnina, portugalika, rulandec in žametna črnina. Cena posameznim cepljenkam 30 v, cena od 1000 cepljenk dalje po 24 v. — Na prodaj so tudi bilfe riparie portalis in aramon rupestris. Cena po dogovoru.

Vztrajna marljivost. Nedavno je bil promoviran v Zagrebu za doktorja prava Matko Mintas, ki se je bil prvotno izučil kot mizarski pomočnik ter je več let ta poklic tudi izvrševal. L. 1900. se je pa lotil gimnazije, ki jo je tudi dovršil, napravil maturo in se nato vpisal na pravno fakulteto. Te dni je dobil diplomu

doktorstva kot asistent pri davčnem uradu. Na gimnaziji se je vzdrževal s poučevanjem dijakov.

Goriške redovnice uršulinke so se razen nekaterih italijansko govorečih iz Gorice umaknile ter se naselile pri sosestrah po drugih redovnih hišah. Nekatere, ki so zmožne slovenskega jezika, so se sedaj naselile v begunskem taborišču v Brucku, kjer bodo imele šolo; druge so odšle v Pottendorf kot učiteljice slovenskih otrok.

Najdragocenejši biser. V svoji lepi knjigi »Im Gefolge Jesu« dokazuje dr. P. Cohausz jako prepričevalno, »da je devištvo najdragocenejši biser v diademu katoliške učiteljice«.

Čiščenje šolskih knjižnic. Kakor čujemo, sta velika romana Sienkiewiczzeva »Z ognjem in mečem« ter »Potop« izključena iz šolskih knjižnic na Češkem, ker ne ustrezata zahtevam domoljubne in versko-nravnne vzgoje.

Slovstvo in glasba.

»**Veliki cesar.**« Te dni izide poljudno pisana knjižica o pokojnem cesarju Francu Jožefu I. Opremljena bo z lepimi slikami. — Cena izvoda 1 K, po pošti 10 v več. Na vsakih 10 izvodov se bo poslal po en prost izvod. Naroča se v Katol. bukvarni v Ljubljani, pa tudi po drugih knjižarnah po deželi.

Die Lehrer in Beruf und Leben, von Dr. Ernst Breit, Einsiedeln, Benzinger. 120 S. Geb. 2 K.

Pisatelj je zbral kopico zlatih navodil, ki jih je namenil v prvi vrsti kandidatinjam učiteljskega stanu ter mladim učiteljicam. Poglavlja kakor: »poklic, pravi in napačni idealizem, srčna čistost, vprašanje olike« — značijo, kako naj se mlada učna moč praktično oborožuje za lepo zvanje, ki mu hoče posvetiti vse svoje življenje. Jezik v knjigi je plemenit, temu primerna tudi krasna zunanja

oprema. Knjiga je prikladna za božična darila.

Leitgedanken katholischer Erziehung von Moritz Meschler S. J. 3. Aufl. Freiburg im Breisgau u. Wien. Herdersche Verlagshandlung (Wien, L. Wollzeile 33). (VIII. u. 156 S.) 2 M.

Meschlerjevo delo »Leitgedanken...« je ascetična in pedagoška knjiga ob enem. Spretni in bogati pisatelj govori pač večkrat izrecno o vzgoji mladine, obrača se do učeče se mladine, nasplošno pa razvija načrt samovzgoje, ki naj se udeležuje vse življenje na vsakem človeku. Povrsti razpravlja o olike in vzgoji razuma, volje, srca, domišljije, značaja in — telesa. Meschler zajema zrelo modrost iz dolgoletnega delovanja kot dušni voditelj, ozira se pa vedno na sodobna vprašanja in razprave. Novi izdaji je priloženo pregledno kazalo.

Opozorilo uredništva in upravnništva.

Hvala Bogu! V hudih in usodnih časih smo zaključili že drugi letnik „Slovenskega Učitelja“. Bodi izrečena iskrena zahvala vsem, ki se niso izneverili ne delu, ne podpori — ne listu.

Kaj zanaprej? Ne bomo stokali o draginji, saj jo vsakdo čez mero okuša. Ali bomo mogli izhajati? Bomo! — Kako? ... Tisti, ki imajo zaoznanke, bodo poravnali račune; drugi pridni plačevalci bodo točno porabili priložene položnice. Če bo letos velik deficit, bi utegnili vbodoče list malo priščipniti. Prav radi bi pa tega ne storili. Zato smo si pa izbrali to-le pot: Naročnine ne bomo zvišali, dasi bi nekateri radevolje nekaj primaknili. Pač pa velikodušnosti ne delamo ovir, temveč pravimo: Komur je na tem, da se naše učiteljsko in katehetsko glasilo obdrži tudi na dobrem gmotnem temelju, naj blagovoli k naročnini priložiti še kako kronco! Upamo, da je ta nasvet najprimernejši.

Torej dobrodošli v novem letu novi sotrudniki, novi naročniki, novi dobrotniki!

